

Nieuwsbrief 4

juni 2015

Het landelijke project Begeleiding Startende Leraren (BSL) is in 2014 in heel Nederland van start gegaan en veel scholen zijn inmiddels betrokken bij de verschillende trajecten.

De landelijke website www.begeleidingstartenderelaren.nl gaat medio juni de lucht in. Naast algemene informatie leest u op deze website wat de verschillende regio specifiek te bieden hebben voor starters, coaches en schoolleiding.

Frisse Start, dat is vanaf januari 2015 de naam van het project Begeleiding Startende Leraren (BSL) in de regio Noord-Holland en Zuidelijk Flevoland. De naam staat voor wat we beogen met het project: samen met de scholen een frisse, succesvolle start voor beginnende leraren in het voortgezet onderwijs creëren.

In deze vierde nieuwsbrief vindt u informatie over de ontwikkelingen sinds januari 2015 en een uitnodiging om deel te nemen aan de activiteiten die in 2015-2016 gaan plaatsvinden:

- Vormgeven van inductie-arrangementen
- Onderzoek van de RUG: observeren van starters met het ICALT-instrument
- Onderzoek van de UvA: stress en welbevinden bij starters
- Trainingen 'werken met ICALT': observeren en begeleiden
- Trainingen 'coachen van starters': methodieken en meer
- PLG's: deskundigheidsbevordering in Professionele Leergemeenschappen
- Werkbijeenkomsten voor schoolleiders en P&O'ers

Wilt u reageren of heeft u vragen? Neem contact op met Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl.

Marcelle Hobma en Jorien Vollaard
Projectleiders *Frisse Start* (BSL NH/ZF)

1. Vormgeven van inductie-arrangementen, brochure en ondersteuning

Het reduceren van de uitval van starters en het versnellen van de professionele groei zijn de belangrijkste doelen van de projecten Begeleiding Startende Leraren. Het creëren van goede condities voor de starters en driejarige inductie-arrangementen worden gezien als middelen om die doelen te bereiken. Er is veel onderzoek gedaan naar de opzet en de effectiviteit van begeleidingsprogramma's en ook in onze regio zijn er tal van voorbeelden van good & bad practice. Tijdens een driedaagse werkconferentie met coaches en opleiders in april 2015 hebben we in beeld gebracht wat nu de essentie is van goede condities en effectieve begeleidingsprogramma's, wat de rol is van de coach en van de schoolleiding.

De resultaten van bronnenonderzoek en de werkconferentie publiceren we in de brochure 'Inductie-arrangementen Frisse Start'. De brochure is eind juni digitaal beschikbaar en zal naar alle contactpersonen toegestuurd worden. Het bestellen van een hard copy versie kan via Marijke Blom.

Vanuit de projectgroep wordt binnenkort contact opgenomen met de scholen die aangesloten zijn bij het samenwerkingsverband Frisse Start. We willen graag in gesprek met coaches en schoolleiders over de begeleiding van startende leraren, over de mogelijkheden om condities en begeleiding te optimaliseren én de eventuele behoefte aan ondersteuning en scholing.

2. Onderzoek Rijksuniversiteit Groningen, ICALT, observaties, training coaches

De RUG doet al jaren onderzoek naar de ontwikkeling van startende leraren in de klas en naar de effectiviteit van gerichte coaching. Gebleken is dat de professionele groei van starters op het terrein van pedagogische en didactische bekwaamheden behoorlijk versneld kan worden én dat daardoor de prestaties van leerlingen verbeteren. Gerichte coaching (in de zone van naaste ontwikkeling) heeft dus een directe impact op de onderwijskwaliteit.

In het kader van het BSL-project worden starters jaarlijks geobserveerd met het ICALT-instrument en vullen leerlingen en starters een digitale vragenlijst in. De starter dient zelf toestemming te geven voor de observaties. Als dat geregeld is én de school zorgt dat het onderzoek uitgevoerd kan worden, ontvangt de school een vergoeding van €2000,- per starter.

In het najaar zijn er 117 starters geobserveerd (0-meting), deze starters worden voor de zomervakantie nogmaals geobserveerd. **We roepen scholen op vóór 15 september hun nieuwe starters aan te melden!**

Trainingen voor coaches najaar 2015

Coaches kunnen geschoold worden in het observeren van de starters en in het begeleiden op basis van de uitkomsten. Het afgelopen jaar heeft de RUG diverse trainingen verzorgd in onze regio.

In 2014 zijn er 25 observatoren opgeleid en in 2015 tot nu toe 55. Bij Frisse Start zijn inmiddels 10 trainers gecertificeerd om de scholing uit te voeren.

Vanuit Frisse Start bieden we komend jaar trainingen aan voor het leren werken met het ICALT-instrument (observeren en begeleiden). De trainingen vinden maandelijks plaats, midden september, midden oktober en midden november op basis van open inschrijving en kunnen ook op locatie uitgevoerd worden.

Voor meer informatie: *Zie de factsheet ICALT-observaties, RUG.*

3. Onderzoek UvA, stress en welbevinden bij starters, app en dagboek

De UvA heeft binnen het primair onderwijs regelmatig onderwijs gedaan naar het reduceren van stress en het bevorderen van welbevinden bij startende leraren. Binnen het kader van Frisse Start wordt dit onderzoek nu ook uitgevoerd binnen het VO. De instrumenten die ingezet worden zijn een app en een dagboek dat online ingevuld kan worden. De investering voor de starter is beperkt en de resultaten van de pilot in 2014-2015 bieden interessante aanknopingspunten.

Het hoofdonderzoek wordt uitgevoerd in 2015-2016. We zoeken daarvoor 120 beginnende leraren met niet meer dan 5 jaar ervaring.

Voor meer informatie: *Zie de factsheet Stress en Welbevinden, UvA.*

Coaching van starters, begeleidingsvormen en methodieken

In de brochure *Inductie-arrangementen Frisse Start (juni 2015)* beschrijven we op welke terreinen en thema's de begeleiding van starters zich zou kunnen richten en welke begeleidingsvormen daarbij ingezet kunnen worden. We presenteren ook voorstellen voor het profiel, de focus, de taken en de formatie voor coaches. De coach – mits goed opgeleid en goed gefaciliteerd – zien we als een onmisbare schakel in een effectief begeleidingstraject.

Het komende jaar willen we samen de visie op het begeleiden van starters verder uitwerken (met veel aandacht voor de kracht van de starter en impact van de schoolcultuur) en vaststellen wat dat vraagt aan expertise.

We organiseren daarvoor bijeenkomsten en bieden trainingen aan op het terrein van: werken met ICALT, intervisie en methodieken, video-interactiebegeleiding, Lesson Study en meer.

Professionele Leergemeenschappen

Met een aparte subsidie zijn er in 2014 ook vier Professionele Leergemeenschappen (PLG's) voor Alfa, Bèta, Alfa&Gamma en Gamma, van start gegaan in onze regio. De PLG's bieden plek aan ongeveer 15 – 20 docenten en twee vakdidactici/onderzoekers. Het doel is samen onderzoeken, leren en ontwikkelen: hoe kan onderwijs effectiever en hoe kun je als leraar daarin het verschil maken? Er is nog ruimte voor deelnemers in het nieuwe schooljaar bij de PLG's voor Alfa, Alfa&Gamma en Gamma. Deelnemers voor deze PLG's kunnen aangemeld worden bij Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl. De school ontvangt per deelnemer per jaar een bedrag van € 1.500,- tot max € 2.000,- (afhankelijk van het aantal deelnemers).

Voor meer informatie: *Zie de factsheets Alfa, Alfa&Gamma en Gamma.*

Werkbijeenkomsten voor schoolleiding en P&O'ers

Uit de onderzoeken die in Nederland gedaan zijn blijkt dat inductieprogramma's zelden in een breder beleidsprogramma ingebed zijn. Het gaat nog vaak om weinig doelgerichte acties op ad hoc basis die onvoldoende gefaciliteerd worden en daardoor ook tot onvrede kunnen leiden bij starters en begeleiders.

Meerdere onderzoekers pleiten daarom ook voor een systematisch Leven Lang Leren Programma op de vo-scholen waardoor leraren de mogelijkheid hebben om een goede (levens- en loopbaan) planning te maken binnen of buiten het onderwijs.

Bij *Inductie-arrangementen Frisse Start* benoemen we de rol van schoolleiding en P&O als 'doorslaggevend' voor succesvolle inductie. We willen dan ook heel graag in gesprek met schoolleiders en degenen die verantwoordelijk zijn voor personeels- en professionaliseringsbeleid. We denken aan bijeenkomsten om onderzoeksresultaten te presenteren, om voorbeelden van good en bad practice uit te wisselen en om vast te stellen hoe we door samenwerking de begeleiding van starters kunnen optimaliseren. *Frisse Start* kan ondersteuning bieden bij het uitwerken van goede condities en begeleidingsprogramma's, professionalisering van coaches en de totstandkoming van visie en beleid.

Verschillende projecten: afstemming en samenwerking

Het begeleiden van startende leraren is een 'hot issue' voor het ministerie. Er zijn dan ook tal van projecten die zich hierop richten met subsidie van OCW. Landelijk gaat het om:

- **Risicoregio's**
 - Uitwerking in regio's met knelpunten op onderwijsarbeidsmarkt, samenwerking tussen verschillende schoolbesturen.
 - Thema's: variëren.
- **Versterking Samenwerking Lerarenopleidingen en Scholen (VSL)**
 - Uitwerking per opleidingsschool, schoolbestuur is penvoerder.
 - Thema's: inductie – doorlopende leerlijnen (vorming van docentontwikkelteams, werken met Lesson Study), ouderbetrokkenheid, pesten, differentiëren en opbrengstgericht werken.
- **Projecten Begeleiding Startende Leraren (BSL)**
 - Uitwerking per regio, samenwerking lerarenopleidingen en VO-scholen.
 - Thema's: condities en inductie-arrangementen, onderzoek door RUG met ICALT-instrument naar ontwikkeling van starters in de klas én aanvullend onderzoek door universiteiten.
- **Projecten als:**
 - **Eerst de Klas** (Traineeprogramma voor afgestudeerde academici: voor de klas, opleiding tot topdocent en meedraaien in leiderschapsprogramma).
 - **Vierslag** (project van arbeidsmarktplatform in PO en VO): duo's van senior en junior die beiden opleiding volgen en samenwerken).

In Amsterdam gaat het om:

- **Terug met dat Tekort (risicoregio)**
 - Focus: netwerk van coaches waarin kennis, inspiratie en ervaringen gedeeld worden.
- **Juniorleraar (HvA, subsidie OCW)**
 - Focus: competentieprofiel starters, dialogokaarten voor starters en coaches, schooloverstijgend startersnetwerk (ontmoeting en scholing), kennisdeling.
- **Frisse start (BSL)**
 - Focus; ontwikkeling van 3-jarige inductie-arrangementen, onderzoek ICALT-observaties (RUG), onderzoek Stress en Welbevinden (UvA), uitwisseling tussen en professionalisering van coaches en schoolleiders, kennisdeling.

Frisse Start streeft naar een optimale samenwerking en afstemming met de verschillende projecten in Amsterdam en in de regio Noord Holland en Zuidelijk Flevoland.

Met de Amsterdamse projecten hebben we een gezamenlijke flyer gemaakt *Van startbekwaam naar bekwaam leraarschap in het Amsterdamse Voortgezet Onderwijs* met daarin een toelichting op het gedachtengoed en de verschillende activiteiten per project.

Met de opleidingsscholen die ook participeren in VSLS kijken we hoe we de krachten kunnen bundelen en datzelfde geldt voor de scholengroepen die zich vanuit risicoregio's richten op starters en professionalisering.

Projectorganisatie Frisse Start

Helaas zal Marjan van Roozendaal komend schooljaar niet terugkeren als projectleider. Marjan is op dit moment herstellende van een ernstige ziekte. Haar herstel vordert, maar dit gaat erg langzaam.

Wij wensen Marjan een spoedig herstel.

Jorien Vollaard zal Marjan definitief vervangen.

Stuurgroep

Dominicus Kamsma	Directeur Onderwijscentrum VU
Peter de Jong / Erna van Hest	Directeur UvA-ILO en Collegedirecteur POWL
Monika Defourny	Sectordirecteur Martinuscollege (ROWF)
Roy de Haan	Directeur Huygens College (ZAAM)
Truus Vaes	Bestuurder Stichting Iris (Voor sub regio's NHN)

Projectgroep en Trainersgroep

Namen	Instelling	Projectgroep	Trainersgroep
Martijn Meerhoff	Cartesius Lyceum	X	
Mandy Eggerding	Arte College	X	X
Lieke Kievits	Alkwin Kollege	X	
Hans van der Linden	ROWF	X	
Babette Meijer Liz Savage	HvA, Onderwijs en Opvoeding	X	
Thomas Jager	Inholland, domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing	X	X
Els Scheringa	VU, Onderwijscentrum	X	X
Frederike Westera	UvA, ILO	X	X
Jurrien Dengerink	VU (<i>onderzoeker</i>)		
Anja Swennen	VU (<i>onderzoeker</i>)		
Debora Roorda	UvA (<i>onderzoeker</i>)		
Jan de Boer	HvA		X
Rene Grimbergen	Inholland		X
Dolinda Rottschafer	ZAAM		X
Anneke Dekker	Esprit		X
Cocky van der Meulen	ROSA		X

Projectleiders en projectondersteuning

Marcelle Hobma	Projectleider	m.m.g.m.hobma@vu.nl
Jorien Vollaard	Projectleider	jorienvollaard@euronet.nl
Marijke Blom	Projectsecretaris	m.h.blom@vu.nl
Saskia Ligthart	Communicatie	s.a.ligthart@vu.nl

Betrokken scholen 2014-2015

SCHOLENGROEP	SCHOOL
ROSA	Herbert Vissers College
	Haemstede Barger mavo
	Alkwin Kollege
	Herman Wesselink College
	Amstelveen College
NOA	Caland lyceum
VOvA	Hyperion
AAOS	OSG De Meergronden
AONHW	CSG Jan Arentzs
	Petrus Canisius College
	Eerste Christelijke Lyceum
ROWF	Atlas College
	Martinus College
SOVON	Berger Scholengemeenschap
	Stedelijk Dalton College
	Corderius College
	Alberdink Thijm (AT scholen)
	Laar & Berg (AT scholen)

Data

Projectgroep	24-06 / 02-09 / 07-10 / 04-11 / 02-12 / 06-01 / 03-02 / 02-03 / 06-04
Stuurgroep	29-06 / 21-09 / 14-12 / 14-03 / 13-06
Trainingen	18-06 / 23-06
Conferentie landelijke BSL	15-10-2015

Juni 2015

Ontwikkeling van starters, observeren met ICALT, deelname onderzoek RUG

Vooraf

Een kwart van de startende leraren verlaat binnen vijf jaar weer het onderwijs. Werkdruk en stress en onvoldoende aandacht voor opvang en begeleiding spelen daarbij een belangrijke rol. De Rijksuniversiteit Groningen (RUG) doet al jaren onderzoek naar de pedagogische en didactische kwaliteiten van starters en de impact van inductie-arrangementen op hun professionele groei. Bij het onderzoek wordt gebruik gemaakt van het ICALT. Een instrument waarmee waarneembaar gedrag geobserveerd kan worden én dat houvast biedt bij het begeleiden. ICALT is niet bedoeld als beoordelingsinstrument.

Onderzoek: impact van gerichte begeleiding op uitval, professionele groei en onderwijskwaliteit

Inmiddels is gebleken dat begeleiding die gericht is op 'de zone van naaste ontwikkeling' het meest effectief is. Begeleiding kan resulteren in minder uitval en een snellere professionele groei. Groei leidt tot betere leerresultaten bij leerlingen en heeft dus een positieve impact op de onderwijskwaliteit.

In het kader van het landelijk project Begeleiding Startende Leraren (BSL) doet de RUG in 2014-2019 nader onderzoek naar starters en de ontwikkeling van hun pedagogische didactische kwaliteiten.

- Alle VO-scholen die participeren in BSL-projecten wordt gevraagd om hun starters aan te melden voor het onderzoek. Scholen die niet participeren binnen het BSL-project kunnen door de RUG verzocht worden om starters aan te melden voor de controlegroep.
- Scholen kunnen de starters aanmelden bij het regionale BSL-project (in onze regio: Frisse Start). Starters wordt gevraagd om toestemming te geven voor het onderzoek. De scholen ontvangen € 1000,- bij aanvang van het onderzoek en € 1000,- bij afronding van het onderzoek.

Voordelen van deelname aan het onderzoek, inzet ICALT voor observeren en begeleiden van starters

- ICALT is ontwikkeld op basis van wetenschappelijk onderzoek.
- Met het ICALT-instrument kunnen uitspraken gedaan worden over waarneembaar gedrag van de docent in de klas en haar of zijn pedagogische, didactische kwaliteiten.
- Op basis van de uitkomsten is gerichte begeleiding mogelijk op de zone van naaste ontwikkeling.
- Gerichte begeleiding op pedagogische en didactische kwaliteiten blijkt te leiden tot een snellere professionele groei met positieve impact op leerlingresultaten en onderwijskwaliteit.
- De starter krijgt bij de terugkoppeling inzicht in de eigen scores en in de scores van vergelijkbare starters.
- Coaches kunnen gratis geschoold worden in het werken met ICALT. De scholing van en de uitwisseling tussen coaches op een school blijkt te leiden tot meer eenduidigheid in taalgebruik en opvattingen over het functioneren.
- De school krijgt een financiële vergoeding.

Voorwaarden voor deelname aan het onderzoek

- Deelnemers aan het onderzoek van de RUG zijn startende leraren die werkzaam zijn op een school in de eerste drie jaar nadat zij hun lesbevoegdheid gehaald hebben. Het onderzoek richt zich dus niet op studenten, op on- of onderbevoegden, op zij-instromers zonder diploma en/of op invallers.
- De starters worden in het eerste jaar van deelname twee keer geobserveerd (najaar-nulmeting, voorjaar 1-meting), de andere twee observaties vinden in het voorjaar plaats. De eerste nulmeting vond najaar 2014 plaats, de laatste observaties staan gepland voor voorjaar 2019.
- Een klas van de betreffende starter vult een (digitale) leerlingvragenlijst in die aangeleverd wordt door de RUG.

Scholing van coaches; werken met ICALT (observeren en begeleiden)

De observaties van de starters gebeurt door getrainde observatoren, bij voorkeur door een interne observant (coach). De training *Werken met ICALT* bestaat uit twee dagdelen; een dagdeel om te leren werken met het observatie-instrument en een tweede dagdeel om op basis van de scores de zone van naaste ontwikkeling te bepalen én gerichte begeleiding te kunnen bieden. In eerste instantie organiseerde de RUG zelf deze trainingen. Inmiddels zijn er bij Frisse Start een aantal trainers opgeleid en gecertificeerd. Zij verzorgen kosteloos een open aanbod voor *Werken met ICALT*. Scholengroepen kunnen ook een training op locatie aanvragen bij Frisse Start.

De stappen in de procedure in het eerste jaar

1. Frisse Start informeert school(op)leiders en contactpersonen en coaches – voorjaar.
2. Scholen melden starters aan bij Frisse Start met het aanmeldingsformulier – tot 15 september.
3. Frisse Start stuurt gegevens door naar RUG en Dienst Uitvoering Onderwijs – 15 september.
4. De lijst met starters die mee mogen doen wordt vastgesteld – 1 oktober.
5. Startende leraren ontvangen een formulier vanuit de RUG om toestemming te verlenen voor onderzoek – oktober.
6. Projectleiding informeert de school en de starter over de verdere procedure rondom de observaties.
7. Projectleiding zorgt voor een planning tussen observanten en starters – oktober.
8. De observant (een geschoolde coach van de betreffende school of een externe getrainde observant) vraagt de starter om zijn beschikbaarheid voor lesobservatie – oktober.
9. De nieuwe starter wordt één les geobserveerd (0-meting) door een getrainde observant- november.
10. Een klas vult een (digitale) leerlingenlijst in die aangeleverd wordt vanuit de RUG – november.
11. De RUG zorgt voor een terugkoppeling van de gegevens van de observatie aan de starter.
12. De starter zorgt er zelf voor dat de gegevens van de observatie en de leerlingen enquête gedeeld worden met zijn/haar coach.
13. De starters worden één les geobserveerd door een getrainde observant – voorjaar.
14. Een klas vult een (digitale) leerlingvragenlijst in die aangeleverd wordt door de RUG-voorjaar.
15. Startende leraren vullen digitaal een vragenlijst in over de begeleiding op school – voorjaar.
16. De RUG zorgt voor een terugkoppeling van de gegevens van de observatie aan de starter.
17. De starter zorgt er zelf voor dat de gegevens van de observatie en de leerlingen enquête gedeeld worden met zijn/haar coach.

In het tweede en derde jaar vinden de observaties en de leerlingen enquête éénmaal per jaar plaats (voorjaar).

Het aanmeldingsformulier voor deelname aan het onderzoek van de RUG

Voor het aanmelden van starters kunt u bij Frisse Start een formulier opvragen. Het gaat om gegevens van de school(locatie), de contactpersoon, de coach en de starter zelf.

BSL, inductie-arrangementen, kennisdeling, visieontwikkeling en professionalisering

De projecten Begeleiding Startende Leraren lopen van 2014-2017. Een van de doelstellingen is dat 80% van de VO-scholen in 2017 een 3-jarig inductie-arrangement ontwikkeld en geïmplementeerd heeft. Vanuit Frisse Start zoeken we samenwerking met scholengroepen en andere projecten die zich op starters richten. We willen een bijdrage leveren aan kennisdeling en aan het ontwikkelen van kennis, visie en beleid, aan het creëren van goede condities voor starters, het ontwerpen/optimaliseren van begeleidingstrajecten, het trainen van coaches en het ondersteunen van school(op)leiders en P&O'ers. Met opleiders en coaches en op basis van bronnenonderzoek hebben we een voorlopige visie vastgesteld op effectieve inductie, de coach als onmisbare schakel en de doorslaggevende rol van de schoolleiding. Meer hierover kunt u lezen in de brochure *Inductie-arrangementen Frisse Start*.

Meer informatie en aanmeldingen

Voor meer informatie, vragen over de procedure, opvragen van nieuwsbrieven of brochures, aanmeldingen van starters voor het onderzoek of van coaches voor trainingen, neem contact op met Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl.

Reductie van stress en bevorderen van welbevinden, onderzoek UvA

Een kwart van de startende leraren verlaat binnen vijf jaar weer het onderwijs. Werkdruk en stress spelen daarbij een belangrijke rol. In het kader van Frisse Start probeert de UvA meer inzicht te krijgen in de ontwikkeling van stress en welbevinden bij startende leraren. Daarbij wordt gekeken naar alledaagse gebeurtenissen en de impact daarvan op het welbevinden van de starter. De instrumenten die ingezet worden zijn een app en een dagboek. In het voorjaar van 2015 zijn de instrumenten getest, in 2015-2016 wordt het hoofdonderzoek uitgevoerd en in 2017 publiceren we de resultaten.

De instrumenten

In het onderzoek werken we met twee instrumenten; een korte vragenlijst die via de app ingevuld wordt én een dagboek dat online ingevuld kan worden. Met de app meten we de mate van stress en welbevinden die startende leraren tijdens een bepaalde werkdag ervaren. In het dagboek schrijven de starters over de gebeurtenis die hen van die dag het meest is bijgebleven, de emoties die ze tijdens die gebeurtenis ervoeren en de manier waarop ze met die emoties zijn omgegaan. We hopen dat het beschrijven van de gebeurtenissen en het beantwoorden van vragen hierover de zelfreflectie zal bevorderen en op die manier kan helpen om de mate van stress te verminderen en het welbevinden te vergroten.

De onderzoeksvragen

We hopen met het onderzoek de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Hoe ontwikkelt welbevinden en stress van startende leraren zich gedurende het schooljaar?
- Welke rol spelen dagelijkse gebeurtenissen in de ontwikkeling van stress en welbevinden?
- Welke gebeurtenissen ervaren leraren vooral als stressvol?
- Kan zelfreflectie door middel van een dagboek helpen om stress te verminderen en het welbevinden van startende leraren te vergroten?

Inzet deelnemers in 2015-2016

Het onderzoek vindt plaats gedurende drie periodes van acht weken in de maanden september-november 2015, januari-maart 2016 en mei-juni 2016.

1. De starter vult tweemaal per week (in de periode van 8 weken) een korte vragenlijst in (via de app) over de mate van stress en welbevinden die hij/zij tijdens een specifieke werkdag heeft ervaren. Het invullen van de vragenlijst duurt 1-1,5 minuut per keer.
2. De starter vult eenmaal per week (gedurende vijf weken) een dagboek in over de gebeurtenis die hem/haar van die werkdag het meest is bijgebleven, de emoties die hij/zij tijdens die gebeurtenis ervoer en hoe hij/zij met die gebeurtenis is omgegaan. Het dagboek wordt ingevuld via internet. Het invullen duurt ongeveer 15 minuten per keer.

Alle leraren die meedoen, vullen de app in. Het dagboek wordt ingevuld door de helft van de deelnemers. Voor leraren die beide instrumenten gebruiken kost het onderzoek ongeveer 1,5 uur per periode (in totaal 4,5 uur).

De terugkoppeling

Na elke periode krijgen de deelnemers een overzicht van de resultaten voor de totale populatie én een overzicht per school. In 2017 is het onderzoeksverslag digitaal beschikbaar. Een individuele terugkoppeling is dan mogelijk op aanvraag. Na afloop van het onderzoek ontvangen de leraren een certificaat van deelname.

Gezocht voor 2015-2016: 120 bevoegde docenten die maximaal 5 jaar voor de klas staan

Dit onderzoek richt zich expliciet op bevoegde docenten en niet op studenten in opleiding of op on- en onderbevoegden. Benodigde gegevens voor deelname aan het onderzoek: naam startende leraar, email-adres en naam school.

Meer informatie en aanmeldingen

Via Marijke Blom m.h.blom@vu.nl of Debora Roorda d.l.roorda@uva.nl.

Professionele Leergemeenschap (PLG) Alfa

Academische Vaardigheden Engels en Nederlands in het licht van 21st Century skills

De schoolvakken Engels en Nederlands bereiden voor op geletterde deelname aan het dagelijks persoonlijke leven, de samenleving en een studieloopbaan in het hoger onderwijs. In de laatste context zijn kernvaardigheden m.b.t lezen en schrijven belangrijk: een uiteenzetting kunnen schrijven op basis van een synthese van verscheidene (moeilijke) bronnen, probleem-analytisch kunnen schrijven in een verklarend exposé, en rapporterend kunnen schrijven als het gaat om verslaglegging van onderzoek. Op dit moment krijgen deze vaardigheden in het voortgezet onderwijs (bovenbouw havo vwo) niet of nauwelijks aandacht.

Schrijven (en daarmee ook: lezen) over onderzoek bij Engels en Nederlands komt waarschijnlijk helemaal niet voor. Dat komt onder andere omdat beide schoolvakken vaardigheidsvakken geworden zijn en de neerlandistieke en anglistieke inhoud verdwenen zijn. Dat is een gemis, want leerlingen in het vwo krijgen zo geen zicht op onderzoeksdomeinen binnen de studie Engels en Nederlands.

In deze professionele leergemeenschap werken docenten Nederlands en Engels aan het ontwerpen en testen van onderwijsleermateriaal waarin leerlingen leren op basis van bronnen teksten te schrijven. Die bronnen komen uit bestaand onderzoek uit de vakinhoudelijke disciplines: Neerlandistiek en Anglistiek. De deelnemers ontwerpen onderwijsmateriaal, beproeven dat in hun eigen praktijk en testen het daarna op effectiviteit. De PLG volgt daarmee de stappen van een ontwerponderzoek. De producten van de PLG betreffen het geteste onderwijsmateriaal en een publicatie over het ontwerponderzoek.

Vorm en duur

1 à 2 jaar, 3 uur per week

Start

September 2015

Bijeenkomsten

Maandelijks op vrijdagmiddag

Toelating

1° en 2° graads docenten Nederlands en Engels

Deadline aanmelding

1 juni 2015*

* Via bijgaand aanmeldformulier dat u kunt sturen naar Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl

Doelen

1. Professionalisering van docenten Nederlands en Engels

- In ontwerponderzoek
- In lees- en schrijfvaardigheidsdidactiek
- In academische vakinhoud
- In implementatiekunde van vernieuwingen op scholen

2. Verbetering van taalvaardigheidsonderwijs in bovenbouw havo-vwo

3. Verbetering aansluiting VO-HO

Producten

- Uitgetest onderwijsleermateriaal
- Eventueel een (wetenschappelijke) publicatie.

Inzet deelnemers

De leden van de PLG komen tien keer per jaar op de UvA bijeen, telkens op de laatste vrijdagmiddag van de maand van 14:00-17:00h. Tussen de bijeenkomsten werken de deelnemers zelf aan hun ontwerp. Er wordt een inzet van drie uur per week verwacht. Een docent kan maximaal twee studiejaar deelnemen aan de PLG. In het tweede jaar worden enkele docenten uitgenodigd om hun producten (die potentieel wetenschappelijk toetsbaar zijn) in experimentele setting te testen.

Facilitering deelnemers

Een deelnemer wordt een dagdeel uitgeroosterd. Per deelnemer is hiervoor € 1.500,- tot € 2.000,- per jaar beschikbaar voor de school. Deelname van andere scholen dan Opleidingsscholen van VU/UvA staat open; deze scholen dragen zelf de facilitering van de deelnemer.

Begeleiding

De PLG wordt begeleid door drs. Wilma Groeneweg (kernbegeleider Nederlands, UvA), drs. Jacob de Ruiters (kernbegeleider Engels, Inholland) en dr. Tanja Janssen (coördinator en onderzoeksbegeleider, UvA). In het begin zullen zij een "startkapitaal" aanleveren over schrijf- en leesdidactiek en ontwerponderzoek. Vervolgens zullen zij een meer faciliterende rol spelen.

Inhoudelijke informatie

Wilma Groeneweg: w.a.groeneweg@uva.nl

Professionele Leergemeenschap (PLG) Alfa-Gamma

Denk- en redeneervaardigheden in schrijfproducten binnen de mens- en maatschappijvakken

In de mens- en maatschappijvakken leren leerlingen denken en redeneren over economische, geografische, historische en maatschappelijke verschijnselen. De verwerving van deze redeneervaardigheden is voor leerlingen geen gemakkelijke opgave. Leerlingen moeten deze redeneerwijzen bovendien vaak toepassen in een schriftelijk product, van een antwoord op een toetsvraag tot een Praktische Opdracht of profielwerkstuk. Er wordt dus ook een beroep gedaan op hun schrijfvaardigheid. In dit soort opdrachten komen lezen, schrijven en vakspecifiek redeneren samen en beïnvloeden elkaar sterk.

Hoe je leerlingen kunt ondersteunen bij dit soort taken is een belangrijke vraag voor docenten. Een eerste stap daarbij is om goed na te gaan en expliciet te maken wat de leerlingen nu precies moeten doen als zij: een historisch of geografisch verschijnsel moeten verklaren, twee kiesstelsels moeten vergelijken, of een theoretisch concept als marktwerking moeten toepassen op verschillende contexten.

In deze professionele leergemeenschap werken docenten geschiedenis, aardrijkskunde, economie en maatschappijleer/maatschappijwetenschappen aan het ontwerpen en testen van schrijftaken die vragen om toepassing van vakspecifieke denk- en redeneerwijzen. De deelnemers ontwerpen onderwijsmateriaal, beproeven dat in de eigen praktijk en testen het daarna formeel op effectiviteit. De PLG volgt daarmee de stappen van een ontwerponderzoek. De producten van de PLG betreffen het geteste onderwijsmateriaal en een publicatie over het ontwerponderzoek.

Vorm en Duur

1 à 2 jaar, 3 uur per week

Start

September 2015

Bijeenkomsten

Maandelijks op vrijdagmiddag

Toelating

1° en 2° graads docenten geschiedenis, aardrijkskunde, economie en maatschappijleer/MAW

Deadline aanmelding

1 juni 2015*

* Via bijgaand aanmeldformulier dat u kunt sturen naar Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl

Doelen

1. Professionalisering van docenten in de mens- en maatschappijvakken

- In didactiek gericht op de ontwikkeling van denk- en redeneerwijzen in de mens- en maatschappijvakken
- In schrijfvaardigheidsdidactiek
- In ontwerponderzoek

2. Verbetering van het onderwijs in de mens- en maatschappijvakken in bovenbouw havo-vwo.

Producten

- Uitgetest onderwijsleermateriaal (gepubliceerd in een repository van het Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken: LEMM)
- Een publicatie in de publicatiereeks van het LEMM
- Eventueel een wetenschappelijke publicatie.

Inzet deelnemers

De leden van de PLG komen 10 keer per jaar op de UvA bijeen, telkens op de laatste vrijdagmiddag van de maand van 14:00-17:00h. Tussen de bijeenkomsten werken de deelnemers zelf verder aan hun ontwerp. Er wordt een inzet van drie uur per week verwacht. Een docent kan maximaal twee studiejaar deelnemen aan de PLG. In het tweede jaar worden enkele docenten uitgenodigd om hun producten (die potentieel wetenschappelijk toetsbaar zijn) in experimentele setting te testen.

Facilitering deelnemers

Een deelnemer wordt een dagdeel uitgeroosterd. Per deelnemer is hiervoor € 1.500,- tot € 2.000,- per jaar beschikbaar voor de school. Deelname van andere scholen dan Opleidingsscholen van VU/UvA staat open; deze scholen dragen zelf de facilitering van de deelnemer.

Begeleiding

De PLG wordt begeleid door dr. Geerte Savenije (kernbegeleider) en prof.dr. Carla van Boxtel (coördinator), beide werkzaam aan de UvA als onderzoeker en docent. In het begin zullen zij een "startkapitaal" aanleveren over vakspecifieke denk- en redeneervaardigheden, schrijfdidactiek en ontwerponderzoek. Vervolgens zullen zij een meer faciliterende rol spelen.

Inhoudelijke informatie

Geerte Savenije: g.m.savenije@uva.nl

Professionele Leergemeenschap (PLG) Gamma

Leren in en over de eigen omgeving

Vanuit de VU is samen met de Hogeschool van Amsterdam een Professionele LeerGemeenschap (PLG) aardrijkskunde gestart over het **leren in en over de eigen omgeving**. Lesgeven over de eigen omgeving is bij een aardrijkskunde een must, het staat in het curriculum en de examenstof voor vmbo, havo en vwo. Echter de schoolboeken aardrijkskunde voorzien niet of nauwelijks in leerstof en opdrachten over de eigen leefomgeving. De vraag is dus hoe aardrijkskundedocenten zich kunnen professionaliseren in het ontwerpen en onderzoeken van goed lesmateriaal voor de eigen omgeving op een manier waar ook anderen wat aan kunnen hebben. Daarover gaat deze PLG.

In de zomer van 2014 zijn 9 aardrijkskundedocenten vmbo, havo en vwo uit Noord-Holland deze uitdaging aangegaan. Ze kozen in deze PLG voor het thema water in de eigen leefomgeving. Doel is leerlingen via compacte onderzoeksopdrachten onderzoek laten doen naar water in de eigen leefomgeving. Naast het ontwikkelen van lesmateriaal voor in de klas en voor buiten de school onderzoekt de groep docenten ook wat de leerlingen leren van de ontwikkelde opdrachten. Het een en ander zal uitmonden uit in een set opdrachten op leerlingen vmbo, havo en vwo plus in publicaties voor vakgenoten over wat leerlingen en leraren leren van het werken met deze opdrachten.

Er is in het schooljaar 2015-2016 nog plaats voor enkele docenten aardrijkskunde vmbo, havo of vwo die zich bij deze PLG willen aansluiten. De subsidie voor dit project loopt t/m schooljaar 2016 - 2017.

Deelnemers zullen in principe 1 à 2 jaar deelnemen. Het is wenselijk dat een school met 2 deelnemers deelneemt om het werken op de eigen school kansrijker te maken. Van de deelnemers wordt verwacht dat ze de PLG bijeenkomsten bijwonen en tussen de bijeenkomsten in de eigen schoolpraktijk het leerproces van leerlingen monitoren bij inzet van in de PLG ontworpen lesopdrachten. De centrale PLG bijeenkomsten zijn op vrijdagmiddagen van 15.00-17.00 uur in Amsterdam eens per 6 weken.

Begeleiders zijn Joop van der Schee (VU) en Geert van den Berg (HvA).

Facilitering per deelnemer is € 1.500,- tot € 2.000,- per jaar beschikbaar voor de school. Het exacte bedrag is afhankelijk van het aantal deelnemers (maximaal 15).

Inhoudelijke informatie is verkrijgbaar bij Joop van der Schee (j.a.vander.schee@vu.nl).

Aanmelding via bijgaand aanmeldingsformulier dat per e-mail verzonden kan worden naar Marijke Blom: m.h.blom@vu.nl.